

Ders : 232

Konu : HZ. ÖMER (R.A.) - 1

HZ. ÖMER (R.A.)

A-SOYU:

HZ. Ömer (r.a.), Kureyş'in küçük bir kolu olan Beni Adiy oymağına mensuptur. Babasının adı Hattab'dır. Hattab, kabalığı ve katı yürekliği ile tanınırdı. Annesi, Ebû Cehil'in kızı Hanteme binti Hişam'dır.¹

HZ. Ömer (r.a.), Fîl yılından 13 yıl sonra 582 yılında doğdu. Resûlullah (s.a.v.)'den 13 yaş küçüktür. HZ. Ömer (r.a.)'ın künyesi, Ebû Hafs'dır, lâkabı da **"El-Farûk"** tur. Hak ile bâtil arasını inceden inceye ayırt ettiği için kendisine, **"Ayırt edici"** manasına gelen bu lâkabı, Allah Resûlü (s.a.v.) vermiştir.²

Abdullah b. Ömer (r.a.)dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

*"Allah, hakkı Ömer'in kalbine ve diline yerleştirmiştir."*³

B-İSLAM'A GİRİŞİ VE FAZİLETİ

HZ. Ömer (r.a.), İslam'ın ilk aylarında şiddetli bir İslâm düşmanıydı. 33 yaşındayken Peygamberimiz (s.a.v.)'i öldürmek için yola çıkmış ama daha sonra yaşadığı olaylar Müslüman olmasına sebep olmuştu. Kırkinci müslümandır.

Abdullah ibni Ömer(r.a.)'dan rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a.v.):

"Allah'ım! Şu adamdan, Ebû Cehil veya Ömer b. El-Hattab'dan sana en sevimli olanı ile İslam'ı aziz kıl." Sonra Resûlullah (s.a.v.):*"Bu iki kişiden Allah'a en sevimsisi Ömer'di."*⁴

Eslem (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre HZ. Ömer (r.a.) şöyle demiştir:

-İlk olarak nasıl Müslüman olduğumu size söyleyeyim mi? dedi. Biz:

-Evet, dedik. Dedi ki:

-Safa tepesi yanında bulunan bir evde Resûlullah (s.a.v.)'in yanına gidip karşısına oturdum. Allah'ın Resûlü gömleğimden tutup bana:

-Ey Hattâb oğlu, Müslüman ol! Allah'ım ona hidayet ver!" dedi ve ben de hemen şehâdet kelimesini getirdim. Bunun üzerine oradaki Müslümanlar öyle yüksek bir sesle tekbir getirdiler ki, Mekke'nin sokaklarında o ses duyuldu.⁵

¹ Hz. Âdem'den Bugüne İslam Tarihi, Mahmut Şakir, Terc.Ferit Aydın, C.2, sh.225-229

² Aşere-i Mübeşşere, M. Necati Bursalı, sh.37

³ Müsned, Ahmed b. Hanbel, Terc. C. 19, sh.379

⁴ Tirmîzi, Menâkıb, 45

⁵ Hayâtü's-Sahâbe, M. Yusuf Kandehlevî, Terc. Ahmet Meylânî, C.1, sh.65

Hız. Ömer'in Müslüman olmasıyla müslümanlar çok güçlenmişler, moral kazanmışlar ve o zamana kadar gizli yaptıkları ibadetlerini açıktan yapmaya başlamışlardı. O, Müslüman olduktan sonra hep Resûlullah'ın yanında bulundu ve ön saflarda yer aldı.

Aşere-i Mübeşşere'den olan Hız. Ömer (r.a.), aynı zamanda vahiy kâtiplerinden ve Resûlullah'a en yakın sahâbîlerdendir. Kızı Hafsa ile Hız. Peygamber'in evlenmesi onların bu dostluğunu daha da pekiştirmişti. Resûl-i Ekrem kendisiyle birçok konuda istişâre ederdi. Onun bazı görüşlerinin nâzil olan âyetlerle teyit edildiği görülmektedir. "Muvâfakât-ı Ömer" denilen bu âyetler arasında şarabın kesin biçimde haram kılınması (Bakara 2/219), Hız. Peygamber'in evine gelen kimselerle hanımlarının perde arkasından konuşmasının daha uygun olacağı (el-Ahzâb 33/53), Kâbe'deki Makâm-ı İbrâhim'in namazgâh ittihaz edilmesi (Bakara 2/125) ve münafıkların reisi Abdullah b. Übey b. Selûl'ün cenaze namazının kılınmaması gerektiği (Tevbe 9/84) gibi hususlar örnek olarak zikredilebilir.⁶ Hız. Ebû Bekir Medine'de kazâ işlerinin başına onu getirmişti. Resûl-i Ekrem (s.a.v.) onun hakkında:

"Muhakkak ki şeytan senden korkar, yâ Ömer!" buyurmuştur.⁷

Hız. Ömer, "Sana vâiz olarak ölüm yeter ey Ömer!" ifadesini mührüne kazıtmış, kendisini malıyla ve canıyla Hız. Peygamber'in yoluna adamıştır.⁸

Huzeyfe (r.a.)'dan rivayet edilmiştir; dedi ki:

*"Peygamber (s.a.v.)'in huzurunda oturmakta idik. Resûl-i Ekrem: "Aranızda ne müddet kalacağımı bilmiyorum; benden sonrakilere uyunuz." buyurdu ve Ebû Bekir ile Ömer'i işaret etti."*⁹

Enes (r.a.)'dan rivayet edilmiştir: Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:

*"Cennete girdim ve karşıma bir altın köşk çıktı. "Bu köşk kimin?" diye sordum. "Kureyşten bir delikanlının!" dediler. O delikanlının kendim olduğunu sandım ve "kimdir o?" diye sordum. "Ömer b. El-Hattab!" dediler."*¹⁰

Hız. Ömer (r.a.) şöyle demiştir:

*"Eğer gökten birisi çağırıp: Ey insanlar! İçinizde bir kişiden başka hepiniz Cennetliksiniz dese; o kişi ben olabilirim, diye ümide düşeceğim, ve eğer birisi çağırıp: Bir kişiden başka hepiniz Cehennemliksiniz dese; yine de o kişi ben olabilirim, diye korkacağım."*¹¹

Hız. Ömer (r.a.) şöyle dua ederdi:

*"Allah'ım! Beni izzetinle ansızın yakalamandan, yahut gaflette bırakmandan veya gâfillerden kılmandan sana sığınırım."*¹²

⁶ Bak:Sahîh-i Buhârî ve Tecrîd- Sarîh Tercemesi, C.2 sh. 346-353

⁷ Müsned, Ahmed b. Hanbel, Terc. C.19, sh.395

⁸ TDV İslam Ansiklopedisi, C.34, sh.46

⁹ Tirmîzi, Menâkıb, 33

¹⁰ Müsned, Ahmed b. Hanbel, Terc. C.19, sh.384

¹¹ a.g.e. M. Yusuf Kandehlevî, C.2, sh.213

¹² a.g.e. M. Yusuf Kandehlevî, C.4, sh.177

C-HALİFE SEÇİLMESİ:

Hz. Ebû Bekir (r.a.) hasta yatarken bazı sahâbîlerle görüştü ve kendinden sonra Hz. Ömer'i halife seçmelerini tavsiye etti. Bunun üzerine ashaptan bazıları Hz. Ebû Bekir (r.a.)'ın yanına giderek içlerinden biri:

“Ömer'in ne kadar katı ve sert mizaçlı olduğunu bildiğin halde onu başımıza bela ettiğinden dolayı Cenâb-ı Hak kıyamet günü seni sorguya çekerse, O'na ne cevap vereceksin?” dedi. Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir (r.a.):

“-Beni oturtun!” dedikten sonra o adama:

“-Sen beni Allah ile mi korkutuyorsun? Eğer ben size zulmetmek istiyorsam Allah benim müstehakımı versin. Ben Allah'a. “Senin kullarından en iyisini halife bıraktım, diyeceğim. Kimi görürsen bunu ağızından kendisine söyle.” dedi ve tekrar uzanıp, Osman (r.a.)'ı çağırtıp ona:

-“Yaz!” dedi.¹³

Hz. Ebû Bekir vefat edince, Müslümanlar Hz. Ömer'i halife seçti. Kendisine “**Emîrû'l-Mü'minin**” dendi. (634). Hz. Ömer Müslümanları toplayıp onlara bir konuşma yaparak, Allah'ın dinini yaymak ve insanlar arasında adâleti sağlamak için cihada davet etti.

Seleme b. Şihâb'dan rivayet edildiğine göre Hz. Ömer (r.a.) bir hutbesinde şöyle demiştir:

-“Ey insanlar! Biliniz ki, üzerinizde bizim bir hakkımız vardır. Gıyabımızda bize ihanet etmemeniz ve iyilik yolunda bize yardımcı olmanız gerekir. Şunu da bilin ki, Allah nezdinde bir devlet reisinin yumuşak ve merhametli olmasından daha üstün, bilgisiz ve hırçın olmasından da daha kötü bir vasıf yoktur.”¹⁴

Hz. Ömer, Hz. Ebû Bekir'in vefatı sebebiyle yarım kalan Irak'ın fethini tamamladı ve Irak alındı. Daha sonra İran, Suriye, Mısır ve Kudüs fethedildi. Bütün fetihlerde Hz. Ömer'in adâleti kendisini gösteriyordu. Kudüs'e girdiğinde Müslümanlar ibadet etmek maksadı ile bir kilisenin mescit yapılmasını istemişlerse de, Hz. Ömer bu teklifi reddederek kilisenin yanındaki boş bir araziye mescit yapılmasını daha uygun görmüştür.

Hz. Ömer (r.a.), askerî komutanlara: “Dinin ahkâmını öğrenin. Zira hiç kimse bâtili hak bildiği için yapmakta ve hakkı bâtil bildiği için yapmamakta mâzur değildir.” diye mektup yazdı.¹⁵

D-ADÂLETİ:

Hz. Ömer (r.a.)'ın Allah'tan hakkıyla korkması ve âhirette yaptıklarından hesap vereceğine dair olan kesin inancı, şahsî özellikleri arasında sorumluluk duygusunu ön plana çıkarmış, onu sert ve haşin davranışlardan uzak tutmuştur. Hz. Ebû Bekir döneminde Medine'deki kazâ işlerinin başında bulunarak tecrübe kazanmış, adâlet sahasında gerçekleştirdiği icraatıyla insanlık tarihine geçmiştir. Onun hakkında Hz. Âişe'nin, “*Ömer anılınca adâlet anılmış olur, adâlet anılınca Allah anılmış olur, Allah anılınca da rahmet iner*” dediği nakledilir. Halifeliği süresince beytül mâlden ihtiyacı dışında hiçbir şey almamaya dikkat etmiş, sıradan bir Kureyşli gibi yaşamış ve Hz. Ali'nin bu konudaki

¹³ a.g.e. M. Yusuf Kandehlevî, C.2, sh.100-101

¹⁴ a.g.e. M. Yusuf Kandehlevî, C.2, sh.159

¹⁵ a.g.e. M. Yusuf Kandehlevî, C.1, sh.65

tavsiyelerine uymuştur. Hayatı boyunca zühd ve takva içerisinde yaşamış, kul hakkına riayet hususunda çok hassas davranmıştır.

H. Ömer (r.a.), toplumu ilgilendiren bir konu ortaya çıkınca halkı Mescid-i Nebevî'ye çağırır, iki rek'at namaz kıldıktan sonra minbere çıkıp konuyu halka açardı. Halkın soru sormasına ve haklarını aramasına imkân tanır, kendisinin eleştirilmesini isterdi. Bütün emir ve yasakları önce kendi şahsında uygular, halka verdiği emirleri aile mensuplarına da söyleyerek bunlara riayet edilmesini isterdi.

H. Ömer (r.a.), divan defterlerini yanına alarak Medine çevresindeki insanların ödeneklerini evlerine gidip bizzat kendisi dağıtırdı. Gündüzleri çarşı pazarda, geceleri de Medine sokaklarında dolaşır asayiş kontrol eder, ihtiyaç sahiplerini gördüğünde kendisi beytülmalden yiyecek taşırdı. Her cumartesi günü Medine'nin dışında Âliye yöresine gider, güç yetiremeyecekleri işlerde çalıştırılan kölelerin yükünün hafifletilmesini sağlardı. Aynı şekilde hayvanlara fazla yük yükletilmesine müdahale ederdi.

Kur'ân-ı Kerîm'in mushaf haline getirilmesi hususunda H. Ebû Bekir'i ikna eden H. Ömer, bütün İslâm beldelerinde valilere cami ve mekteplerde eğitim ve öğretime Kur'an'la başlanmasını emretmiş, bu maksatla çeşitli vilâyetlere Medine'den bazı sahâbîleri göndermiş, onlara maaş bağlamıştır. Kur'an'ın inanç esaslarına ait âyetlerinin doğru anlaşılması için çaba göstermiş, müteşâbih âyetlerle ilgilenenleri bundan menetmiş, kazâ ve kader konusundaki yanlış yorumları engellemiştir.¹⁶

H. Ömer (r.a.), kendilerine vali tayin ettiği bir ülke halkı kendisini ziyarete geldikleri zaman:

-Valiniz nasıldır? Köleleri ziyaret ediyor mu? Yanına girip çıkmak kolay mı? diye sorardı. Eğer onlar:

-Yanına girip çıkmak kolaydır, köleleri yokluyor, derlerse valiyi yerinde bırakır, yoksa hemen görevden alırdı.¹⁷

H. Ömer (r.a.), Ebû Mûsâ El-Eş'ari (r.a.)'a gönderdiği mektupta şunları yazmıştır:

Bil ki idareciye düşen en gerekli şey, bugünün işini yarına bırakmamaktır. Zira öyle yaparsanız başınızda işler birikir de hangisini ele alacağınızı bilemez olursunuz ve böylece birçok işler, görülmeden elinizden çıkmış olur. Eğer biri dünya, biri de âhiret için olan iki iş arasında muhayyer kalırsanız, ahiret işini seçin. Zira dünya geçicidir. Âhiret ise ebedîdir. Daima Allah'tan yana olun ve Allah'ın kitabını öğrenin. Çünkü Allah'ın kitabı bilgilerin pınarı ve ruhların baharıdır."¹⁸

Muhammed b. Sîrîn'den rivayet edildiğine göre H. Ömer (r.a.)'ın bir akrabası, ona gelip Beytülmalden kendisine bir şeyler vermesini teklif etti. H. Ömer (r.a.), onu azarladı ve:

-Allah'ın huzuruna hain bir melik olarak çıkmamı istiyorsun değil mi? dedi.

Fakat daha sonra ona kendi şahsi malından onbin dirhem verdi.¹⁹

¹⁶ TDV İslam Ansiklopedisi, C.34, sh.47

¹⁷ a.g.e. M. Yusuf Kandehlevî, C.2, sh.168

¹⁸ a.g.e. M. Yusuf Kandehlevî, C.2, sh.227

¹⁹ a.g.e. M. Yusuf Kandehlevî, C.2, sh.375

Hz. Ali (r.a.):

“Ömer’i, bineğine binmiş olarak telaş içinde gördüm, hızlı hızlı gidiyordu. Ona :

-Ya Emire’l-Mü’minin ! Nereye gidiyorsun? diye sordum.

-Devlete ait develerden bir tanesi kaçmış, onu aramaya gidiyorum, diye cevap verince:

-İnan ki senden sonra bu milleti idare edecek olanlara korkunç bir yük bırakıyorsun, dedim.

Bunun üzerine şöyle konuştu:

-Hz. Muhammed’i hak peygamber olarak gönderen Allah’a yemin ederim ki, eğer (idareniz altındaki toprakların en ücra köşesinde) Fırat Nehri’nin kenarında bile bir keçi kaybolacak olursa, Kıyamet gününde Ömer’den onun bile hesabı sorulacaktır.²⁰

Resûlullah onun hakkında şöyle buyurmuştur:

“Sizden önceki toplumlarda Allah’ın kalplerine ilham verdiği kimseler vardı. Eğer benim ümmetimde de böyle kimseler varsa -ki şüphesiz vardır- muhakkak Ömer de onlardandır.”²¹

Yol üstünde bir karınca ezilse,
Yine Ömer mes’ul, değil hiç kimse.
Yahut süte biraz su katsa biri,
Hesaba çekerler bundan Ömer’i.
Yahut aç ve susuz kalsa bir civan,
Yine Ömer mes’ul, Ömer perişan.
Başından aşkıdır Ömer’in derdi,
Bu yükün altında kim olsa çökerdi.

M.Necati Bursalı

Alınacak Dersler:

1. İdareciler, bugünün işini yarına bırakmamalıdır.
2. İdareciler Allahtan hakkıyla korkmalı ve adâletle davranmalıdır.
3. Mazlum, mağdur ve muhtaçlara uzatılan yardım eli, Cennet’e götüren yoldur.
4. Hak ile bâtil birbirine karıştırılmamalı, bâtila hak örtüsü örtülmemelidir.
5. İdareciler, emin kimseler olmalı.

Not: Bu hafta;

1. Bakara Suresi 219. âyetin tefsirini okuyalım.
2. Hz. Ömer (r.a.)’ın ısrarıyla Hz. Ebû Bekir (r.a.) döneminde Kur’an’ın bir Mushaf haline getirilmesinin sebeplerini araştıralım.
3. Bu dersi aile fertlerimizle de işleyelim.

²⁰ a.g.e. Mahmut Şakir, C.2, sh.463

²¹ Buhârî, Fezâilü’l-Sahâbe, 6